

Joost Groeneveld

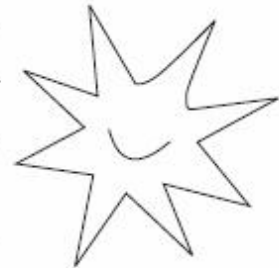
Werkelijkheid is fictie

Iemand debiteert een enormiteit, grofheid of platheid en als die niet wordt geapprecieerd, is zijn escape dat het als satire was bedoeld. Dat maakt het niet geestiger. Eerder naargeestig; satire vraagt om meer dan alleen de mededeling daarvan. Het is al zover met me gekomen dat ik satire veronderstel als ik iets bespottelijks zie. Een voorbeeld daarvan trof ik aan op www.accountant.nl. Op 22 maart 2010 stond daar een verwijzing naar 'Het rapport over Lehman Brothers'. Met daarin de mededeling: 'Twee weken voor verschijning van het rapport publiceerden hoogleraar Frank Portnoy en Lynn Turner, voormalig chief accountant van de SEC, een concreet voorstel om de balans van financiële instellingen om te vormen van fictie naar werkelijkheid'. Bij nader inzien denk ik dat het mijnheer Portnoy en mevrouw Turner ernst is.

De balans moet werkelijkheid worden. Wat zou een mens daarmee kunnen bedoelen? Nooit was de balans werkelijkheid. Ten minste niet wanneer het gaat om de activa en passiva die daarop werden vermeld. Werkelijkheid laat zich letterlijk niet vastleggen. Aan de linkerkant van de balans (debetzijde) staan de activa. Dat zijn de productiemiddelen waarvan is besloten dat ze op de balans worden vermeld. Die dingetjes zijn materieel of immaterieel. Ik kan me de tijd nog heugen dat het eigenlijk alleen de materiële dingetjes mochten zijn. Moeten we de immateriële dingetjes nu weer afschaffen? Is dat 'weer terug naar de werkelijkheid'? Hoe moet het dan gaan met de rechterzijde (credit)? Daar staat niets materieels! Wezenlijk zijn dat alleen maar verplichtingen aan vermogensverschaffers, uitgedrukt in geld. Afschaffen dus? Dat zullen Portnoy en Turner niet hebben bedoeld. En dat lijkt me ook niet aantrekkelijk. In zekere zin is de creditzijde (credere = geloven) veel boeiender dan de debetkant. Toch lijkt voor de balans de logica bij de debetzijde te starten (alleen een econoom begint aan de creditzijde). Eerst eens alle spulletjes, dan nog wat niet-materie. Daar een bedrag achter; in accounting heet dat waarden. Opgeteld is dat het balanstotaal. Aan de debetzijde moet dat het zijn. Omdat we daarin geloven, zetten we dat ook aan de creditzijde. De schulden krijgen hun nominale bedragen. En voor het evenwicht is het resterende bedrag gelijk aan de omvang van het eigen vermogen. In kosmologische zin de (tegen)kracht voor de materie aan de debetzijde. Is dat de werkelijkheid?

Het vreemd vermogen wordt nominaal genoteerd. Het eigen vermogen wordt gesaldeerd. En de tegenhangende spulletjes krijgen een bedrag achter zich dat mede afhangt van het onderhoud dat door herziene regelgeving tegenwoordig bijna voortdurend aan accounting wordt besteed. Wat is daarin werkelijkheid: die ene werkelijkheid die als zodanig boven alle andere werkelijkheden uitstijgt: de ware werkelijkheid, zonder het credere? Alleen al de gedachte dat de waarde van alle vermogensrechten gelijk zou moeten zijn aan de waarde van alle afzonderlijke dingetjes is ongelooflijk. Om daaraan een indruk van werkelijkheid toe te kennen, moeten nogal wat veronderstellingen worden gemaakt, die qua inhoud per definitie onwerkelijk zijn.

Het zal niet veel verbeelding vragen om in bijgaande schets de zon te herkennen. Van de zon staan op internet meer dan 500.000 plaatjes. In principe zeer verschillend. Maar allemaal de zon. Allemaal even (on)werkelijk. En dat is dan (mischien) alleen nog maar 'onze' zon (dit laatste heb ik niet geverifieerd). Zo is het ook met de balans: allemaal plaatjes van een werkelijkheid. Elk met hun eigen onwerkelijkheid en hun eigen abstractie. Het teruglezen

daarvan is vaak een niet geringe opgave: bij grote abstractie neemt de extensie toe en zijn daarin veel werkelijkheden te herkennen. Zelfs dan hoeft er geen sprake te zijn van fictie. Pas wanneer een relatie met de werkelijkheid wordt ontkend, is het fictie (en zelfs dan!).

Zie bijvoorbeeld *The Appeal* (John Grisham, 2008): 'All characters herein are pure fictional. Any similarity to a real person is coincidental ... I just made them up ... Now that I have impugned my own work, I must say that there is a lot of truth in this story'. Terug naar de jaarrekening: een getrouw, stelselmatig en vooral duidelijk beeld van vermogen en resultaat is het maximaal haalbare. Een accountant moet daarvoor instaan. **An**

Joost Groeneveld RA IV, directeur Wingman Business Valuators BV, Breda.